

**PRAVO OVLAŠĆENIH PREDSTAVNIKA SINDIKATA NA PLAĆENO ODSUSTVO RADI
OBAVLJANJA SINDIKALNE FUNKCIJE****Zakon o radu****čl. 8 i 10 i član 211 stav 1**

Sentenca:

Odredbe Kolektivnog ugovora, kojima je predviđeno da sindikalni poverenici, odnosno predsednici sindikalnih podružnica, koji imaju broj članova manji od 7,5% od ukupnog broja zaposlenih kod poslodavca, ne ostvaruju pravo na plaćene časove mesečno za obavljanje sindikalne funkcije, nesaglasne su sa Ustavom i zakonom, jer iz odredaba Ustava, zakona i kolektivnih ugovora, a posebno odredbe člana 211. stav 1. Zakona o radu, proizlazi da je svim ovlašćenim predstavnicima sindikalnih organizacija zakonom garantovano pravo na plaćeno odsustvo radi obavljanja sindikalne funkcije i da se ono kao takvo ne može uskratiti na način kako je to predviđeno osporenim odredbom Kolektivnog ugovora. Potpisnici kolektivnog ugovora su jedino ovlašćeni da odrede broj plaćenih časova predstavnicima svih sindikalnih organizacija radi obavljanja sindikalnih aktivnosti u zavisnosti od broja članova sindikalne organizacije, kako je to propisano odredbom člana 211. stav 1. Zakona o radu, pa je stoga Ustavni sud ocenio da je osporenim odredbom Kolektivnog ugovora povređen zakonski princip sadržan u odredbama čl. 8. i 10. Zakona o radu, prema kome kolektivni ugovor ne može da sadrži odredbe kojima se zaposlenima daju manja prava od prava koja su utvrđena zakonom i opštim i posebnim kolektivnim ugovorom.

Obrazloženje:

"Ustavnom sudu podneta je inicijativa za ocenu ustavnosti i zakonitosti odredbe člana 94 stav 3. Kolektivnog ugovora Gradskog saobraćajnog preduzeća "Beograd", broj 9200 od 22. oktobra 2009. godine. Po mišljenju podnosioca inicijative, odredba člana 94. stav 3. osporenog Kolektivnog ugovora, kojom je predviđeno da sindikalni poverenici, odnosno predsednici sindikalnih podružnica, koji imaju broj članova manji od 7,5% od ukupnog broja zaposlenih kod poslodavca, ne ostvaruju pravo na plaćene časove za obavljanje sindikalne funkcije, saglasno odredbama ovog ugovora, suprotna je odredbi člana 55. Ustava Republike Srbije i Konvenciji Međunarodne organizacije rada broj 87 o sindikalnim slobodama i zaštiti sindikalnih prava. Ovo iz razloga što se osporenim odredbom navedenog Kolektivnog ugovora narušava sloboda sindikalnog udruživanja i pravo na slobodno obrazovanje sindikalne organizacije i slobodno pristupanje tim organizacijama. Osim toga, Zakon o radu ne propisuje ograničenje u pogledu ostvarivanja prava na plaćeno odsustvo ovlašćenih predstavnika sindikata kako je to predviđeno osporenim odredbom Kolektivnog ugovora.

U odgovoru donosioca akta na navode inicijative, istaknuto je da je odredbom člana 211. stav 1. Zakona o radu ("Službeni glasnik RS", br. 24/05, 61/05 i 54/09) regulisano pravo ovlašćenih predstavnika sindikata na plaćeno odsustvo radi obavljanja sindikalne funkcije u skladu sa kolektivnim ugovorom ili sporazumom poslodavca i sindikata, srazmerno broju članova sindikata. U odgovoru se, takođe, navodi da odredba člana 211. stav 1. Zakona o radu upućuje poslodavca da pitanje plaćenog odsustva ovlašćenim predstavnicima sindikata reguliše kolektivnim ugovorom ili sporazumom poslodavca i sindikata, a u odsustvu kolektivnog ugovora neposredno se primenjuju odredbe Zakona o radu.

U prethodnom postupku utvrđeno je da su osporeni Kolektivni ugovor Gradskog saobraćajnog preduzeća "Beograd" zaključili Sindikalna organizacija GSP "Beograd" i Sindikalna organizacija zaposlenih GSP "Beograd" - RAJ, kao reprezentativni sindikati u preduzeću, generalni direktor preduzeća i gradonačelnik grada Beograda kao ovlašćeni organ osnivača 22. oktobra 2009. godine, na osnovu člana 247. Zakona o radu ("Službeni glasnik RS", br. 24/05 i 61/05) i člana 82. Posebnog kolektivnog ugovora za javna preduzeća u komunalno i stambenoj delatnosti u Beogradu ("Službeni list grada Beograda", broj 16/09). Ovim kolektivnim ugovorom uređuju se prava, obaveze i odgovornosti zaposlenih u Gradskom saobraćajnom preduzeću "Beograd", zaštita zaposlenih iz oblasti radnih odnosa, zarade, naknade zarada i druga primanja zaposlenih, pravo sindikata i poslodavca, kao i međusobni odnosi osnivača, poslodavca i reprezentativnih sindikata (član 1.). Prema osporenoj odredbi člana 94. stav 3. Kolektivnog ugovora, sindikalni poverenici, odnosno predsednici sindikalnih podružnica, koji imaju broj članova manji od 7,5% od ukupnog broja zaposlenih kod poslodavca, ne ostvaruju pravo na plaćene časove mesečno za obavljanje sindikalne funkcije, saglasno odredbama ovog ugovora.

Ustavom Republike Srbije utvrđeno je: da se jemči sloboda političkog, sindikalnog i svakog drugog udruživanja i pravo da se ostane izvan svakog udruženja (član 55. stav 1.); da Republika Srbija uređuje i obezbeđuje sistem u oblasti radnih odnosa, zaštite na radu, zapošljavanja, socijalnog osiguranja i drugih oblika socijalne sigurnosti i druge ekonomske i socijalne odnose od opšteg interesa (član 97. tačka 8.); da svi zakoni i drugi opšti akti doneti u Republici Srbiji moraju biti saglasni sa Ustavom, odnosno da ne smeju biti u suprotnosti sa potvrđenim međunarodnim ugovorima i opšteprihvaćenim pravilima međunarodnog prava, kao i da svi podzakonski opšti akti Republike Srbije, opšti akti organizacija kojima su poverena javna ovlašćenja, političkih stranaka, sindikata i udruženja građana i kolektivni ugovori moraju biti saglasni zakonu (član 194. st. 3. i 4. i član 195. stav 1.).

Zakonom o radu ("Službeni glasnik RS", br. 24/05, 61/05 i 54/09) propisano je: da se prava, obaveze i odgovornosti iz radnog odnosa, odnosno po osnovu rada, uređuju ovim zakonom i posebnim zakonom, u skladu sa ratifikovanim međunarodnim konvencijama, kao i kolektivni ugovorom i ugovorom o radu, a pravilnikom o radu, odnosno ugovorom o radu - samo kada je to ovim zakonom određeno (član 1.); da kolektivni ugovor kod

poslodavca, pravilnik o radu i ugovor o radu moraju biti saglasni sa zakonom, a kod poslodavaca, koji su članovi udruženja i poslodavaca - učesnika kolektivnog ugovora, odnosno koji nisu članovi udruženja poslodavaca, a na koje se kolektivni ugovor primenjuje na osnovu odluke ministra - i sa opštim i posebnim kolektivnim ugovorom (član 4. stav 2.); da kolektivni ugovor i pravilnik o radu i ugovor o radu ne mogu da sadrže odredbe kojima se zaposlenom daju manja prava ili utvrđuju nepovoljniji uslovi rada od prava i uslova koji su utvrđeni zakonom, a opštim aktom i ugovorom o radu mogu da se utvrde veća prava i povoljniji uslovi rada od prava i uslova utvrđenih zakonom, kao i druga prava koja nisu utvrđena zakonom, osim ako zakonom nije drugačije određeno (član 8.); da se kolektivnim ugovorom kod poslodavca ne mogu se utvrditi manja prava i nepovoljni su uslovi rada zaposlenog od prava i uslova utvrđenih opštim, odnosno posebnim kolektivnim ugovorom koji obavezuje tog poslodavca (član 10. stav 2.); da ovlašćeni predstavnik sindikata ima pravo na plaćeno odsustvo radi obavljanja sindikalne funkcije, u skladu sa kolektivnim ugovorom ili sporazumom poslodavca i sindikata, srazmerno broju članova sindikata (član 211. stav 1.), a ako kolektivni ugovor ili sporazum iz stava 1. ovog člana nije zaključen, ovlašćeni predstavnik sindikata za obavljanje sindikalne funkcije ima pravo na 40 plaćenih časova rada mesečno ako sindikat ima najmanje 200 članova i po jedan čas mesečno za svakih sledećih 100 članova i na srazmerno manje plaćenih časova ako sindikat ima manje od 200 članova (član 211. stav 2.); da je kolektivnim ugovorom ili sporazumom iz stava 1. ovog člana moguće utvrditi da ovlašćeni predstavnik sindikata u potpunosti bude oslobođen obavljanja poslova za koje je zaključen ugovor o radu, a ako kolektivni ugovor ili ugovor iz stava 1. ovog člana nije zaključen, predstavnik podružnice i član organa sindikata imaju pravo na 50% plaćenih časova iz stava 2. ovog člana (član 211. st. 3. i 4.); da kolektivni ugovor kod poslodavca za javna preduzeća i javne službe zaključuje osnivač, odnosno organ koji on ovlasti, reprezentativni sindikat kod poslodavca i poslodavac, a u ime poslodavca kolektivni ugovor potpisuje direktor (član 247.).

Prema odredbama člana 57. Opšteg kolektivnog ugovora ("Službeni glasnik RS", br. 50/09, 104/08 i 8/09), poslodavac je u obavezi: da predstavnicima sindikata omogući odsustvovanje sa rada radi realizacije programskih aktivnosti i prisustvovanja sindikalnim sastancima, konferencijama, sednicama, seminarima i kongresima, po pozivu organa koji organizuje sastanak (stav 1.); da za edukativne seminare i sl. a prema odluci nadležnog organa sindikata, omogući odsustvovanje sa rada predstavnicima sindikata u trajanju od najmanje 7 radnih dana godišnje (stav 2.); da predstavnicima sindikata koji su izabrani u više organe sindikata omogući odsustvovanje sa rada za učestvovanje u radu tih organa, uz priložen poziv (stav 3.); da predstavnicima sindikata koji zastupaju članove sindikata organizovane u posebna udruženja u okviru sindikata (rekreacija, kasa uzajamne pomoći i sl.) omogući rad u skladu sa pravilnicima tih udruženja (stav 4.).

Prema odredbama člana 68. al. 3. i 4. Posebnog kolektivnog ugovora za javna preduzeća u komunalnoj i stambenoj delatnosti u Beogradu ("Službeni list grada Beograda", broj 16/09), poslodavac je dužan da predsedniku sindikalne podružnice i sindikalnom povereniku reprezentativnog sindikata sporazumno obezbedi utvrđen broj plaćenih časova mesečno za obavljanje njegove funkcije, a ako se sporazum ne postigne, jednu polovinu od neplaćenih časova koji se obezbeđuju za predsednika tog sindikata, kao i da predstavnicima sindikalnih organizacija i sindikalnim poverenicima drugih (nereprezentativnih) sindikata sporazumno obezbedi broj plaćenih časova mesečno za obavljanje funkcije, u skladu sa zakonom.

Iz navedenih odredaba Ustava, zakona i kolektivnih ugovora, a posebno odredbe člana 211. stav 1. Zakona o radu, proizlazi, po oceni Ustavnog suda, da je svim ovlašćenim predstavnicima sindikalnih organizacija zakonom garantovano pravo na plaćeno odsustvo radi obavljanja sindikalne funkcije i da se ono kao takvo ne može uskratiti na način kako je to predviđeno osporenom odredbom predmetnog Kolektivnog ugovora. Potpisnici kolektivnog ugovora su jedino ovlašćeni da odrede broj plaćenih časova predstavnicima svih sindikalnih organizacija radi obavljanja sindikalnih aktivnosti u zavisnosti od broja članova sindikalne organizacije, kako je to propisano odredbom člana 211. stav 1. Zakona o radu. Imajući u vidu da je odredbama Opšteg i Posebnog kolektivnog ugovora za javna preduzeća u komunalnoj i stambenoj delatnosti u Beogradu utvrđena obaveza za poslodavca da sporazumno sa sindikatima obezbedi određeni broj plaćenih časova kako predstavnicima reprezentativnog tako i predstavnicima nereprezentativnih sindikata, Ustavni sud je ocenio da je osporenom odredbom Kolektivnog ugovora povređen i zakonski princip sadržan u odredbama čl. 8. i 10. Zakona o radu, prema kome kolektivni ugovor ne može da sadrži odredbe kojima se zaposlenima daju manja prava od prava koja su utvrđena zakonom i opštim i posebnim kolektivnim ugovorom.

S obzirom na to da je osporena odredba Kolektivnog ugovora nesaglasna sa zakonom, samim tim nesaglasna je i sa ustavnim principom hijerarhije domaćih opštih pravnih akata iz člana 195. stav 1. Ustava. Takođe, Ustavni sud konstatuje da se osporenom odredbom Kolektivnog ugovora dovodi u pitanje i ostvarivanje slobode sindikalnog udruživanja zajemčene članom 55. stav 1. Ustava.

Budući da je u toku prethodnog postupka pravno stanje u ovoj ustavnopravnoj stvari potpuno utvrđeno i da prikupljeni podaci pružaju pouzdan osnov za odlučivanje, Ustavni sud je odlučio bez donošenja rešenja o pokretanju postupka, saglasno odredbi člana 53. stav 2. Zakona o Ustavnom sudu ("Službeni glasnik RS", broj 109/07).

Na osnovu svega izloženog i odredbe člana 45. tačka 5) Zakona o Ustavnom sudu, Ustavni sud je doneo Odluku kao u izreci.

Na osnovu člana 168. stav 3. Ustava, odredba člana 94. stav 3. Kolektivnog ugovora navedenog u izreci prestaje da važi danom objavljivanja Odluke Ustavnog suda u "Službenom glasniku Republike Srbije".

Ustavni sud, na osnovu člana 167. stav 1. tačka 5. Ustava Republike Srbije, na sednici održanoj 24. marta 2011. godine, doneo je

ODLUKU

Utvrdjuje se da odredba člana 94. stav 3. Kolektivnog ugovora Gradskog saobraćajnog preduzeća "Beograd", broj 9200 od 22. oktobra 2009. godine, nije u saglasnosti sa Ustavom i zakonom."

(Odluka Ustavnog suda, IUo broj 18/2010 od 24. marta 2011. godine, objavljena u "Sl. glasniku RS", br. 30/2011 od 6. maja 2011. godine)

